

(Isac. xxiii, 18). Et Apostolus: *Est, inquit, negotiatio magna, pietas* (I Tim. vi, 6). Ita spiritualis nequitia, negotiatio est thesaurus peccatorum, sicut Dominus dicit: *Homo malus, de thesauro cordis emittit mala* (Matth. xii, 35.) Et Apostolus: *Thesaurizas tibi iram in die iræ* (Rom. ii, 5).

Propter iniquitatem, inquit, negotiationis tuæ contaminantur sancta tua. Qui enim non recte sanctitate Dei utitur, suam efficit, sicut Deus dicit de sabbatis suis: *Sabbata vestra odit anima mea. Educam ignem de medio tui: hic te devorabit* (Isa. i, 15). Ignis, Ecclesia est: quæ cum discesserit e medio mysterii facinoris, tunc pluet ignem Dominus a Domino, de Ecclesia, sicut scriptum est: *Sol exortus est super terram, et Lot intravit in Segor: et pluit Dominus super Sodomam et Gomorrhæ, sulphur et ignem a Domino de cælo* (Gen. xix, 23). Illic est ignis, quem supra dixit: *Domus Jacob, ignis: domus autem Esau, stipula. Exardescent in eos, et comedent illos: et non erit ignifer in domo Esau* (Abd., 18). In Genesi iterum scriptum est: *Cum contereret Deus omnes civitates in*

A circuitu, commemoratus est Deus Abraham, et emisit Lot e medio subversionis: cum subverteret Deus civitates, in quibus inhabitabat in eis Lot (Gen. xix, 29.) Numquid Lot non merebatur propria justitia liberari, ut diceret Scriptura: *Commemoratus est Deus Abraham, et emisit Lot e medio subversionis?* Aut, *In civitatibus habitabat, et non in civitate: ut diceret, Civitates, in quibus habitabat?* Sed prophetia est futuræ discessionis. Memor enim Deus promissionis ad Abraham, eiecit Lot de omnibus civitatibus Sodomorum, quibus veniet ignis ex igni Ecclesiæ, quæ de medio eorum educetur. *Et dabo te in cinerem in terra tua,* (Ezech. xxviii, 18.) Id est, in hominibus vel ipsos homines in terra sua, qui in terra Dei esse noluerunt. *In conspectu hominum videntium te, id est, intelligentium.* Numquid diabolus in homine videri potest? *Et omnes, qui te noverunt inter nationes, contristabuntur super te* (Ibid., 19.) Cum enim Dominus percussit aut detegit malos, constrictantur qui eorum auxilio fulciri solent, corporis sui parte debilitata *Perditio facta es: et non eris in æternum.*

Has Regulas Tichonii expendit Augustinus tom. III, lib. iii de Doctr. Christ. capp. 30-37.

ANNO DOMINI CCCXCVIII.

HILARIUS DIACONUS

PROLEGOMENA.

(Ex Schoenemanno, tom. I, p. 306.)

1. *Hilarii Diaconi vita.*—Patriam habuit Sardiniam. Diaconus erat Ecclesiæ Romanæ, quo nomine a Lucifero episcopo Calaritano post concilium Arelatense ad Constantium missus, cum in concilio Mediolani habito strenue Athanasii causam defensisset, virgis cæsus et una cum Lucifero et Pancratio in exilium missus est. Postea Lucifero se adjunxit, sed eo temeraria opinione processit, ut Arianos et qui cum his communicassent, omnesque omnino aliqua hæresi pollutos iterum baptizandos esse statueret, antequam in societatem Ecclesiæ catholicæ reciperentur. Hinc lepide, sed parum scite ad Hieronymo mundi Deucalion dictus est. Bene vero actum tunc

C cum Ecclesia fuit, quod Diaconus tantum esset Hilarius, cui, quoniam nulla erat clericos ordinandi copia, nemo fere adhæsit, adeoque hæc ejus doctrina quæ alioquin ingens schisma excitatura fuisset, cum ipso auctore an..... interiit.

2. *Scripta ejus.*—Scripta quæ Hilario tribui solent, sunt fidei admodum incertæ et dubiæ, videlicet *Commentarius in Epistolas Pauli* cum Ambrosio edi solitus, et *Quæstiones Vet. et Nov. Test.* inter Augustini opera reperiundæ, de quibus fusius, sed ita ut Hilario utrumque abjudicaret, disputavit Oudinus tom. I de SS. Eccl. p. 480-491.

COMMENTARIUS

IN XII EPISTOLAS B. PAULI

HILARIO DIACONO ASCRIPTUS.

(Hunc Commentarium vide inter spuria in Appendice ad opera S. Ambrosii adjuncta, tom. XVII nostræ Patrol.)

QUÆSTIONES

VETERIS ET NOVI TESTAMENTI

HILARIO DIACONO ATTRIBUTÆ

(Quæstiones istæ reperientur in inferiori serie nostræ Patrol., inter Spuria S. Augustini operibus annexa tom. III, part. II.)

ANNO DOMINI INCERTO.

NOVATUS CATHOLICUS.

NOVATI SENTENTIA

DE HUMILITATE ET OBEDIENTIA ET DE CALCANDA SUPERBIA.

Sæcularibus aliter in Ecclesia loquimur, aliter vobis loqui debemus. Illis loquimur aliquando res quæ sonum habent, et virtutem non habent, defectantur enim tamquam infirmi sonis verborum, non virtute Dei. Vos autem in nomine Christi, non in hoc delectamini; sed vultis audire salutis verbum, in quo vocati estis; et has vestes lugubres in mundo induistis expectantes meliores apud Deum. Nostis jam et sapitis. Jam multum tempus hic habetis adversus quem vobis est colluctatio, adversarius vester non est foris, sed intus est in visceribus: et in ipsis membris nostris habemus oblectatorem. Si enim *caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, ut non ea quæ volumus faciamus* (Gal. v, 17); videtis quia intus est adversarius iste. Adversarius autem iste non vincitur nisi humilitate et charitate: quia et ipse Dominus noster Jesus Christus diabolum non vicisset, nisi humiliatus fuisset; humiliatus autem non necessitate, sed charitate. Si enim non amasset, humilis factus non fuisset. Amore nostri factus est humilis. Si ergo *qui fecit cælum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt* (Psalm. cXLV, 4), Dominus angelorum omnium, qui creavit omnia, propter nos humilis factus est; quare nos propter nosmetipsos recusamus humilitatem? Via ergo salutis non est nobis pervia, nisi humiliatis. Cum cœperis humilitatem, quære eam propter Deum et propter ipsam congregationem sustine. Et in ipsa congregatione quamvis æquales sis, unusquisque alterum superiorem sibi existimare debet, tametsi non sit superior. Non illud facit, nisi qui humilitatem habuerit. Non est necessarium servis Dei aliud præmium, nisi humilitas: quia humilitas, si fuerit in homine, facit illum obediens. Obediens vero

A qui fuerit, vel qui obedientiam sectatur, non hominibus obedit, sed Deo. Sic enim Dominus ait: *Qui vos audit me audit: qui me audit, audit eum qui me misit* (Luc. x, 16). Abbas Pater est, sequentes fratres Patriarchæ sunt. Et quicumque est alius inter vos, qui forte bonam habet vitam, meliorem continentiam, meliores vigilias, meliorem custodiam corporis, et ipse propter imitationem Pater est. Hæc ergo agite inter vos, ut primum humilitatem custodiat, non ut hominibus humiles videamini, sed Deo. Illa est vera humilitas, quæ Deo, non hominibus, demonstratur. Nam humilitas quæ hominibus monstratur, fictio est, non humilitas, quod a servis Dei omnino alienum esse debet. Non quidem arbitror, quia sint tales in vobis; sed ne surrepat talis morbus, admoneo. Homines enim sumus, et hominibus loquimur. Idcirco primum humilitatem fratribus vestris monstrare debetis propter imitationem; ut fundata sit ipsa humilitas intus in corde secundum Deum. Cum fuerit enim humilitas fundata in corde tuo propter Deum, tunc dat illi Deus, id est fratri tuo, ut intelligat et imitetur humilitatem tuam. Nam si non fuerit humilitas fundata in corde tuo; ostendit Deus fratri tuo, quia ficta est humilitas tua. Prima ergo via salutis hæc est: humilitatem tenere simplicem propter Deum, non propter hominem: non placere inde hominibus, sed placere inde Deo. Humilitatem sequatur obedientia, et obtemperetis vobis ipsis, sicut sibi obtemperant membra. Numquid cum consilio obtemperant membra, et non naturali charitate? si pes offenderit, manus occurrit, ne totum corpus lædatur, ut cadat. Sicut ait Apostolus: *Si patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra* (I Cor. xii, 26). Unde ergo, nisi ex charitate? Si ergo

dilexeritis vos invicem, nulla erit conturbatio. Scandala nemo patiatur; non propter cibum, non propter potum, non propter vestimentum, non propter vigilias, non propter opera, non propter coquinam, non propter ministerium. Jam cum vos invicem dilexeritis, si quis aliquid faciat, quod non debet; charitas illa non permittit ut offendatis. Habete ergo, fratres, humilitatem et obedientiam, quam sequitur pax, ut sitis filii pacis: *Quia charitas, sicut ait Apostolus, vinculum est perfectionis (Col. iii, 14).* Cum quis habuerit humilitatem, Christum imitatur, qui humilis factus est propter nos. Cum quis habuerit obedientiam, Christum imitatur, qui *obediens factus est usque ad mortem (Phil. ii, 8).* Cum quis habuerit charitatem, Christum imitatur: quia *Deus charitas est (I Joan. v, 16).* Sed prius elaborate, ut intus vitia vestra vincatis. Fiat pax primo animæ et cordis cum præcepto Dei; ut adversus consuetudinem corporis atque fragilitatem duo sint victores, præceptum Dei, et consensus tuus. Casus enim talis est, medicus, ægrotus et ægrotudo. Si iste ægrotus se cum ægrotudo dederit, vincitur medicus, efficiuntur duo adversus unum, atque superatur medicus. Si ergo ægrotus cum medico se dederit, vincitur infirmitas. Medicus Christus est; ægroti nos sumus; ægrotudinis morbus, consuetudo peccati est. Jam qui ex parte renunciavit sæculo, quamvis vivat in sæculo, attendat ubi debeat inhærere; utrum morbo an medico. Si medico non inhæserit, laborat medicus. Ideo nobis Evangelium in sæculo clamat et dicit: *Esto consentiens adversario tuo cito, dum es cum illo in via (Matth. v, 25).* Non nos docet, ut simus consentientes adversario diabolo; sed docet, ut consentientes simus adversario, præcepto divino, quod adversatur malis nostris, et adversatur consuetudini nostræ, adversatur iniquitatibus nostris. Si consentimus, facti sumus concordēs cum præcepto Dei, et accipimus quasi jugum Dei; propter quod ait Dominus: *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite jugum meum, quia leve est, et sarcina mea levis est (Matth. xi, 28).* Ecce quid tam leve? Denique considera quemadmodum qui aliquid habent in hoc mundo timent ne rapiantur. Quomodo timent ne quod acquisierunt perdant? Quibus modis torquentur, quasi sub gravissimo pondere sollicitudinem habendo? Vos autem non aliud laboratis, nisi ut hoc faciatis quod abbas præcipit. Jam sub jugo es: non cogitas ubi vivas; quia nec debes cogitare. Est qui te regat: est qui tibi curam ferat. Omnino ad vos cogitatio cibi et vestimenti nec pertinere debet. Quod dederit abbas, sic puta quasi Deus dederit: ipsa est enim vera humilitas. Sed forte unus plus habet, et alter minus; et hoc tamquam a Deo factum habete. Sed unus sedet ad alteram mensam; si sic jubet abbas, si sic probaverit, sic habete quasi Deus jusserit. Nolo inde interrogas, ut dicas; cras ego ibi sessurus sum. Nolo ut facias consuetudinem ut tibi des illam ne-

cessitatem. Si forte non est quod detur, aut non videtur ut detur; sic habe, aut quia non est quod detur, aut visum est non expedire ut detur. Ista, fratres, si servaveritis, prorsus vitam æternam habebitis. Nolite permittere vos verbis malis agi. Si forte aliquis infirmus cadit, ut loquatur perversa; statim cohibete illum: statim dicitis: Noli facere, noli, frater, peccas. Debetis enim, propter quod in unum estis, et abbatem unum habetis, e vos vobis abbates esse. Numquid unus, quia duos oculos et duas aures habet, abbas potest omnes audire, aut omnes videre? aut non habet necessitatem alicubi exire et aliquid providere? Vos vobis abbates estote; et quomodo metaistis abbatem præsentem, metuite et absentem; quia præsens est Deus. Omnino hoc timete, hoc metuite, quia Deus semper præsens est. Et si unus curam fert tantis: quanto magis vos omnes ferre debetis; ne inveniât unde irascatur, unde doleat, unde offendatur, unde intempestat, unde putet quia peribit labor ejus tanti temporis? Hæc enim tunc nobis poterunt prædesse, si habuerimus humilitatem, obedientiam et charitatem. Via alia ad Deum non est, nisi humilitas, obedientia et charitas. Ipse est via, veritas, et vita. Nam cruciari, jejunare biduo, triduo, quadriduo, septimanas facere frequenter, inde superbiunt fratres, putantes quia quod ipsi faciunt, alius facere non potest: infinitum putant esse quod alius non potest facere: aut ambulat nudo pede, et arbitratur quoniam ipse solus hoc potest facere: aut forte nec bibit nec ipsam aquam mixtam; exercitatio temporalis est, quia semper illud facere non potest. Sed cogitet magis humilitatem, cogitet pietatem, charitatem, obedientiam. Propter enim frangendas vires corporis, propter domandum sanguinem et carnem debet arripere ista quasi bonus athleta; sed non inde gloriatur, ne perdat quod fecit. Nam Pharisæus ille qui ascendit in templum orare, numquid opera, quæ numerabat, modica erant? Immensa erant; jejunare bis in Sabbato; decimas omnium rerum suarum pauperibus dare; non facere fraudem; adulterium non committere, infinitum est: sed quoniam jactavit illud in superbiam, totum quod fecit, superbia fuit (*Luc. xviii, 9 et seq.*) Propterea David dicit: *Non veniat mihi pes superbiæ, et manus peccatoris non moveat me. Ibi ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem (Psalm, xxxv, 12).* Ubi ceciderunt? In lapsu superbiæ. Inde enim cecidit diabolus, per superbiam lapsus est. Omnino ergo non admittatur ad servos Dei superbia. Qui ergo jam aliter vivit, vitamque suam melius instituit, non sit quemadmodum ille Pharisæus. Publicanus autem humiliatus non audet nec oculos ad cælum levare, et sententia Domini collaudatus redit ad domum suam justificatus magis quam ille Pharisæus. Expertum namque habemus, et in ipsis sanctis scripturis, et in fratribus nostris, quia quicumque viam humilitatis tenuit, proficit, et non perit.